

קונטרס

בנין יעקב

פרשת וישלח

אמרים יקרים מפנינים נפלאים
לעורר הלבבות בימים המאירים
להבהיק עיניים ביהלום וספרים

© כל הזכויות שמורות

להערות אפשר לפנות לטל-פקס : 02-999-8201

או למייל : GMAIL.COM@3122131

פרשת וישלח

כה נצחוננו של יעקב

מחשבת אין עוד מלבדו מבטל כל הדינים

בתיב (בראשית לב כו) "וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו" וגו', פירש הספורנו 'לא יכול לו' - לרוב דבקותו תמיד באל יתברך במחשבה ובדבור.

ויובן הדבר על פי הסגולה הידועה והמפורסמת מהגה"ק רבי חיים מוולאז'ין זיע"א בספרו נפש החיים (שער ג-פרק יב) וכה דבריו: ובאמת הוא ענין גדול וסגולה נפלאה להסיר ולבטל מעליו כל דינין ורצונות אחרים שלא יוכלו לשלוט בו ולא יעשו שם רושם כלל, כשהאדם קובע בלבו לאמר הלא ה' הוא האלקים האמתי ואין עוד מלבדו יתברך שום כח בעולם וכל העולמות כלל והכל מלא רק אחדותו הפשוט ית"ש, ומבטל בלבו ביטול גמור ואינו משגיח כלל על שום כח ורצון בעולם, ומשעבד ומדבק טוהר מחשבתו רק לאדון יחיד ב"ה, כן יספיק הוא יתב' בידו שממילא יתבטלו מעליו כל הכחות והרצונות שבעולם שלא יוכלו לפעול לו שם דבר כלל. וכעין זה כבר מוזכר בדברי הרמב"ם במורה נבוכים.

ע"י דביקותו של יעקב בהשי"ת נתבטל כחו של עשו

וזהו כוונת הספורנו שלרוב דבקותו של יעקב אבינו תמיד באל יתברך במחשבה ובדיבור, וממילא אין שום כח שבעולם יכול לפעול נגדו, שכיון שכל כולו דבוק באין עוד מלבדו, ומבטל בלבו כל הכוחות שבעולם, ומשעבד מחשבתו לאדון אחד יחיד ומיוחד, ממילא מתבטלים כל הכוחות ורצונות שבעולם שלא יוכלו להרע לו בשום פנים.

מלחמת שרו של עשו נגד בת התורה

טעם שהסט"א נלחמה דייקא עם יעקב אבינו

הנה ענין יסוד מלחמת שרו של עשו עם יעקב מבואר במדרשי חז"ל ונתבאר באריכות בספה"ק שהוא מלחמת כח הסטרא אחרא וקליפ' המומאה עם כוחות הקדושה שעומדת כנגדה, כי זה לעומת זה עשה האלוקים, ונתן כוחות עליונים אף לצד הסט"א, ויש ביניהם מלחמה תמידית, וצופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו כל שעה.

וכבר תמהו המפורשים מדוע אם כן המתין שרו של עשו להלחם דייקא עם יעקב אבינו, ולמה לא נתאבק עם האבות הק' אברהם ויצחק, והרי אברהם היה ראש המאמנים ושביר כל פסלי העבודה זרה שהיו בבית אביו, והוא היה ראש וראשון לגלות מלכות שמים ולפרסם שמו יתברך בעולם, וכן מצינו ענין זה אצל יצחק אבינו שנאמר בו (בראשית כו יח) "וישב יצחק ויחפר את בארת המים אשר חפרו בימי אברהם אביו ויסתמום פלשתים" וכמבואר בזה"ק (זוהר חדש תולדות) שיצחק אבינו חזר והשיב את העולם לתקונו, ולימד את בני העולם שיכירו את הקדוש ברוך הוא^[א].

(א) כן איתא בזהר חדש (פרשת תולדות) אברהם כרה את הבאר הזו, משום שהוא למד את כל בני העולם שיעבדו את הקדוש ברוך הוא, וכיון שכרה אותה, הוציא מים נובעים שלא פוסקים לעולמים. וכיון שמת אברהם, מה כתוב (בראשית כו) וכל הבארת אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם. בארת כתוב, ואחת היתה, שכתוב באר שבע, וקראו לה בארת, שמשמע שרבות היו, משום שהבאר הזו נראתה לאבות בכל מקום שהיו הולכים, והיתה נראית להם כבורות רבים.

כיון שמלאוה הפלשתים עפר, הסוד שחזרו בני העולם לעבודה זרה, היה העולם שמם, שאין מי שמכיר את הקדוש ברוך הוא. כיון שבא יצחק, מה כתוב (שם) וישב יצחק ויחפר את

הנה מצינו שהאבות הק' פעלו לפרסם את האמונה בקרב יושבי תבל בהגברת כח הקדושה בעולם נגד כח הסט"א, ומדוע אם כן המתין שרו של עשיו שהוא הכח שכנגד הקדושה, להאבק ולהלחם דייקא עם יעקב אבינו.

התורה גירא בעינא דשטנא

וביאר בזה מרן החפץ חיים זצ"ל, שאברהם אבינו אכן היה יסוד מדת החסד שהוא אהבת השי"ת, והיה עמוד החסד להטיב עם הבריות ולגלות מלכותו יתברך בעולם, וכן יצחק אבינו הגם היותו יסוד העבודה מדת הגבורה, בכל זאת לא היתה עבודתם כל כך לצינים בעיני השמן כמו כוחו של יעקב אבינו שהוא יסוד התורה 'תתן אמת ליעקב', כי כח התורה הוא גירא בעינא

בארית המים אשר חפרו בימי אברהם אבינו. מהו וישב, אלא שהשיב את העולם לתקונו, ולמד את בני העולם שיכירו את הקדוש ברוך הוא. זהו שכתוב (שם נה) ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו.

וראה מש"כ בספר באר מים חיים (לך לך יב) וז"ל: והנה אברהם חפר את הבאר שהוא הודעת רוא דמהימנותא לבאי עולם על ידי חסדי המקום שלימד את העם שבמה שהקב"ה משפיע להם טובות ידעו על ידי זה לאהבה את ה' ולשבחו ולפארו כנוכר, כי בא"ר הוא גם כן ראשי תיבות ר'וממות א"ל ב'גרונם שהוא ההודאות ושבחות לה' על חסדיו. כי אל, הוא חסד בסוד הכתוב (תהלים נ"ב, ג) חסד אל כל היום, ואחרי מות אברהם סתמום פלשתים וימלאום עפר, כלומר הכחישו במעשה ה' מלומר אשר כל החסדים היוורדים לעולם הם מה' הטוב והמיטיב, ותלו הכל בטבע העולם ומקרה המזל ממערכת השמים מהגלגלים הסובבים הנעשים כולם מן העפר, בסוד אומרים (בראשית רבה י"ב, י"א) הכל נעשה מן העפר אפילו גלגל חמה, וזה וימלאום עפר.

וכשבא יצחק וישב ויחפר את בארות המים והתחיל ללמד דעת את העם לעבוד את אלהי עולם במדת היראה והפחד וכי הוא דיין ובעל משפט, ואדם אשר לא יטיב מעשיו ירד עליו הכח והגבורה לעשות נקמה באויביו, והראה להם איך שגם כל הגבורות מאתו הם בחינת חסדים אמיתיים בכדי להיטיב אחריתם, ועל כן ויקרא להם שמות כשמות שקרא להן אביו, כלומר שגם לבארות שלו שחפר שהוא הראות כח וגבורת ה', קרא שמות כשמות שקרא להן אביו בחינת החסדים לומר שכולן הן חסדים אמיתיים כדבר האמור.

דשמנא, ואין כח הסמ"א יכולה לסבול שבני ישראל עוסקים בתורה, ועל כן עיקר מלחמתו של עשיו היתה לפגוע דייקא בעמוד התורה כדי לכבול את ישראל ולנתקם ח"ו מהתורה הק', וכמו שמובא בזוהר הק' (ח"א קעא). 'ויגע בכף ירכו', אינון תמכין דאורייתא.

כל זמן שעוסקים בתורה אין עשו יכול לשלוט עליהם

ומסביר החפץ חיים דהיינו טעמא שנלחם שרו של עשו בעצמו עם יעקב כמ"ש (בראשית לב כה) "ויאבק איש עמו", ולא הסתפק בשילוח שליחיו וחיילתיו, בודעו שהתורה היא הכלי זיין היחידי שיש לישראל כנגדו, וכמו שאמרו חז"ל (קידושין ל:): שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל: בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה - אין אתם נמסרים בידו. כי העצה היחידה להינצל מכוחו של עשיו השטן וכת דליה הוא רק על ידי עסק התורה בבחינת יעקב איש תם יושב אהלים - אהלה של תורה.

ועל כן חיל ורעדה אחזמו לשרו של עשיו, ונחפו לצאת למלחמת קיום, נגד יעקב אבינו - כח התורה, שהיא הנותנת חיים לעוסקים בה, ואף אם ח"ו נכשלים בשאר עבירות בכל זאת על ידי כח התורה יש להם תקוה, וכמו שדרשו חכמינו ז"ל (איכה רבה פתיחתא א) על הכתוב (ירמיה מז יא) "ואותי עזבו ואת תורתי לא שמרו", הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו, כי מתוך שהיו מתעסקין בה המאור שבה היה מחזירן למוטב.

וכל זמן שישראל עוסקים בתורה אין ידי עשו שולטין בהם, והוה כאילו לקחו ממנו כלי זיינו, ושוב לא יהיה לו תקומה, כי אי אפשר לנצח במלחמה בלי כלי זיין, ועל כן ניסה שרו של עשיו בכל כוחו להכניע דייקא את כחו של יעקב 'תתן אמת ליעקב'.

הכנעת הסט"א וכת דליה רק ע"י כח התורה

אך יעקב אבינו בכח תורתו התגבר עליו וניצחו, כי אין שום כח בעולם שיוכל להתגבר על התורה, וכן אמרו חז"ל (בראשית רבה סה כ): 'הקול קול יעקב' בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות אין הידים ידי עשו, ואם לאו הידים ידי עשו, כי עיקר כח המנוגד של עשיו היא התורה הקדושה, ורק בכחה להכניע את שרו של עשיו הוא השמן וכח הסט"א.

המלחמה התמידית עם היצר היא הנצחון האמיתי

שם 'ישראל' מורה על ענין המלחמה והמריבה

בפרשתן (בראשית לב כט) "ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל".

הנה שם 'ישראל' רומז על ענין המריבה והמלחמה כדמתרגם יונתן 'כי שרית' - ארום אתרברבת עם מלאכי דה' ועם גובריא ויכלת להום, והוא מלשון מריבה. וצריך עיון אמאי קרא שמו על שם המריבה, ומה כבוד הוא זה להזכיר שמו על עצם הדבר שנלחם ורב עם שרו של עשיו, ולכאורה עיקר השבח הוא שנחל נצחון, ואם כן היה ראוי לקראתו 'ותוכל' על שם הנצחון, שהוא רומז על גבורת נצחונו.

תפקיד האדם ללחום ולא לצבור נצחונות

ותירוין נפלא מתאמרא בזה בשם הגה"ק רבי לייבל אייגר זיע"א, דהנה תפקיד האדם בעולמו הוא שיעמוד הכן במלחמה תמידית נגד היצר הרע, ועיקר מעלת האיש הישראלי היא המריבה וההתאבקות התמידית עם היצר הרע, ואכן אין מוטל עלינו לנצח, אלא העיקר הוא לעמוד בקשרי המלחמה, ואז הנצחון מובטח לו מן השמים.

כשמעורר האיתערותא דלתתא תיכף 'נתנו ה' אלוקיך בידך'

ובמו שכתב בספה"ק דגל מחנה אפרים (כי תצא ד"ה כ): לפרש בדרך רמז "כי תצא למלחמה על אויביך" (דברים כא י), היינו תיכף כשיהיה איתערותא

דלתתא ותצא למלחמה נגד היצר הרע, אז בודאי "ונתנו ה' אלקיך בידך", כמאמרם ז"ל (שיר השירים רבה ה ב) 'פתחו לי פתח כחודה של מחט ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרוניות נכנסות בו'.

ובדברי האור החיים הק' (כי תצא ד"ה ואמרו על אויבך) שאם האדם מכין עצמו וחוגר כלי מלחמה מובטח לו שיתנהו ה' בידך, וכה דבריו: ומבטיחו הכתוב שהגם שתקיף הוא היצר מכח האנושי אף על פי כן יתנהו ה' בידו'.

מהותם של ישראל לעמוד בקשרי מלחמה תמידית עם היצה"ר

ואשר על כן נקראים אנו עם הנבחר בשם 'ישראל', כי זאת היא מהותינו ומעלתנו המיוחדת, שמוכנים אנו בכל עת ועונה לעמוד בקשרי המלחמה מול היצר הצורר המפתה את האדם לעבור רצונו ית"ש. ואין תפקידנו לצבור נצחונות, אלא העיקר היא קבלת עול מלכותו ית"ש להיות מוכן בכל עת ורגע ללחום בעוז ובגבורה נגד היצר הרע, וזאת היא עיקר תפארתנו.

לא כן אצל אומות העולם שאין להם ערך לעצם המלחמה, ולא חשובה בעיניהם אלא מי שנוחל ההצלחות, ואצלם הגבור הוא רק מי שאכן נצח המלחמה, וכבוד ערכם נערך רק לפי התוצאות ולא לפי העמל והיגיעה שהיתה בשעת המלחמה.

בני ישראל מקבלים שכר אף על עצם העמל

ובמו שמובא בשם החפץ חיים זי"ע על הנוסח שאומרים בתפילת בית המדרש (ברכות כח:) מודה אני ששמת חלקי מיושבי בית המדרש וכו', אני עמל והם עמלים, אני עמל ומקבל שכר, והם עמלים ואינם מקבל שכר, דלכאורה הרי כל העמלים ובעלי האומניות מקבלים שכרם על פעולתם, אך התירוץ הוא שכל אלה אינם מקבלים שכר על עצם עמלותם אלא בשביל גמר ושלמות הפעולה, ואם עמל בזיעת אפים ולא הצליח להוציא מתחת ידו דבר מתוקן, וכגון שאם אדם

הזמין שלחן אצל פועל, והשלחן לא נעשה טוב, לא יקבל מבעליו שום שכר כי אין שכר על העמל, אלא רק אם יש תוצאה, מה שאין כן בעמל התורה אנו מקבלים שכר על העמל עצמו.

נקראו 'ישראל' על שם המריבה ולא על שם הנצחון

וביזונו שישראל עם קרובו עיקר גבורתם ותפארתם הוא המלחמה, מהאי טעמא אכן נקראו בשם 'ישראל' על שם המריבה והמלחמה, 'כי שרית עם אלוקים ואנשים', ולא על שם הנצחון, כי מעלת ישראל היא היציאה למלחמה ולא הנצחונות.

וענין זה מוכח הוא מלשון הפסוק דהנה נאמר "כי שרית עם אלוקים ואנשים" ולפניו נאמר "וירא כי לא יכל לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו", ולכאורה אם תמצוי לומר בפשטות שכוונת הכתוב ותוכל היינו שיעקב אבינו ניצח את שרו של עשיו בדרך המנצחים במלחמות של אומות העולם, יוקשה שהרי הכתוב מעיד שנגע בכף ירכו "ותקע כף ירכו וגו' והוא צולע", ואיזה מין נצחון הוא זה שחוזר מהמלחמה מוכה וזב דם.

אמנם לפי דברינו עצם המריבה והמלחמה היא הנצחון האמיתי, ואף שנגע בירכו לא נגרע כלום מנצחוננו, ושפיר אפשר לומר עליו "כי שרית עם אלוקים ואנשים ותוכל", כי זה הוא עיקר הנצחון אצל עם בני ישראל, עצם היותו מוכן ומזומן בכל העיתים והזמנים לערוך מלחמה, ולא להכנע לפני האויב, אלא משיב מלחמה שיערה אף אם נחל כשלון.

מצות גיד הנשה זכר למלחמת היצר

ועל זה הדרך ביאר הגאון רבי שמעון שקאפ זצ"ל מה שנאמר "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף הירך עד היום הזה כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה", מדוע אכן עשו זכר על 'הוא צולע על ירכו' ולא עשו זכר לנצחוננו של יעקב, אלא שתפארת בני ישראל אינו הנצחון אלא עצם המלחמה

והמריבה עם היצר הרע, ועל כן שפיר ראוי לעשות זכר ולהיות נגד עינינו כל הימים מעשי אבותינו, האיך שנלחמו ונתאבקו עם שרו של עשיו, ולהורות לדורות הבאים מה חובתינו בעולמינו.

היצה"ר אף אם נצחוהו מאה פעמים ימשיך להלחם שוב ושוב

ובחובת הלבבות (בשער יהוד המעשה פרק ה) מסופר על חסיד אחד שפגע באנשים החוזרים ממלחמה חזקה ונצחו, ואמר להם שבתם ממלחמה קטנה ועכשיו הכינו עצמיכם למלחמה הגדולה, שאלו לו מהו המלחמה הגדולה, אמר להם אחי ראו כל אויב כשרואה שמנצחים אותו פעם או פעמיים שוב אינו עולה על דעתו להלחם עוד כי הרי רואה שאינו יכול לעמוד נגדם, אבל היצר הרע אינו נח מללחום אתך, אפילו אם נצחת אותו פעם או מאה פעמים הוא ממשיך להלחם נגדך עד אשר יכחיד אותך משני העולמות, על כן צריכים להתכונן ולעמוד היכון להלחם בו בכל עת^[3].

עיקר מעלת האדם היא שיש לו יצר הרע ומתגבר עליו

ומובא בספר מאיר עיני הגולה שפעם אחת בליל שב"ק אחר תפילת מעריב בתוך דברי קדשו של רבינו החידושי הרי"ם זצ"ל אמר בזה"ל: ביכולתי

(ב) וראה חיזוק נפלא בדברי ספר החינוך – (מצוה ג) שלא לאכול גיד הנשה, וז"ל: משרשי מצוה זו, כדי שתהיה רמוז לישאל שאף על פי שישבילו צרות רבות בגליות מיד העמים ומיד בני עשו, שיהיו בטוחים שלא יאבדו, אלא לעולם יעמוד זרעם ושמם, ויבוא להם גואל ויגאלם מיד צר. ובזכרם תמיד ענין זה על יד המצוה שתהיה ליזכרון, יעמדו באמונתם ובצדקתם לעולם. ורמז זה הוא לפי שאותו מלאך שנלחם עם יעקב אבינו, שבא בקבלה שהיה שרו של עשו, רצה לעקרו ליעקב מן העולם הוא זורעו ולא יכול לו, וציערו בנגיעת

להסיר היצר הרע מן בני הנעורים שיהיו כל אבריהם מוכנים לקבל עול מלכות שמים, אבל לא זה הוא רצון השי"ת רק שיהיה היצר הרע בלב האדם ועם כל זה יתגבר עליו.

מסופר על בחור ישיבה שהלך אל החזו"א וצוק"ל וביקשו שיברכנו שיסתלק ממנו היצר הרע ולא יהיו לו נסיונות יותר, השיב לו החזו"א מה אתה כזה טיפש אתה רוצה למות? 'לאדם חי יש יצר הרע' רק בשביל זה אדם חי להתגבר על היצה"ר, אם אין לו יצה"ר למה לו לחיות בכלל, רק למת אין יצה"ר, אבל החכם יודע מה לעשות עם היצה"ר.

כל מציאות האדם בעוה"ז היא דייקא ע"י קשיים ונסיונות

ובן מתאמרא בשם הרב מבריסק וצוק"ל שסיפר לפני תלמידיו, מעשה שהיה אצל אחד מגדולי הדור, שפעם בעת רצון פנה אל חסידיו ואמר: נודע לי מן השמים שעתה היא עת רצון גדול, ועל כן יבקש כל אחד מהקב"ה בקשה הנצרכת לו, ואחר כך אנגלה לכל אחד מה השיבו בשמים על בקשתו, כמובן שהחסידים קבלו את דברי רבם באמונה תמימה, ואף לא ניסו לבחון את רבם שיאמר לפניהם מה השיבו בשמים, ורק תלמיד אחד העזי לשאול, וענה לו הרבי: תחילה אומר לך מה בקשת, הנה בקשת מהבורא שאתה מאד חפץ בקיום מצוות בכל פרט ופרט, רק בקשה קטנה יש לך שהקב"ה יסיר ממך את הנסיונות והקשיים, ואז תוכל לקיים את המצוות בשלימות, והשיב החסיד אמת הוא אשר בקשתי, ומה השיב הרבש"ע? אמר הרבי: הקב"ה השיב דהוא מוחל טובות דכזו עובד ה' אינו מעונין כי כל מציאות האדם בעולם הוא דייקא שיהיה לו קשיים ונסיונות ויתגבר עליהם.

הירך, וכן זרע עשו מצער לזרע יעקב, ולבסוף תהיה להם ישועה מהם, כמו שמצינו באב שזרחה לו השמש לרפואתו ונושע מן הצער, כן יזרח לנו השמש של משיח וירפאנו מצערנו ויגאלנו, אמן במהרה בימינו.

תפקידו האמיתי של היצר הרע

ועל פי יסוד זה יבואר מה שאמרו חכמינו ז"ל (הולין צא:): "ויאמר שלחני כי עלה השחר" וכו', שכאשר עלה השחר אמר אל יעקב 'מלאך אני, ומיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו'. והוא תמוה למה בדיוק עכשיו הוצרך לומר שירה, וכן מה הכוונה 'הגיע זמני לומר שירה' איזה זמן יש אצל המלאכים שאז אומרים שירה.

ומבואר בספה"ק דהנה תפקידו האמיתי של היצר הרע אינו כדי להטות את האדם מדרכי השי"ת, וחלילה לומר שברא הקב"ה מכשול בעולמו ולהרע לבריותיו, אלא אדרבא מחסדי השי"ת ומחפצו להיטיב עם בריותיו, ברא את השטן כדי שיוכל האדם להשלים עצמו ולהשיג תכלית עבודת השי"ת, ועל כן הכין לו הקב"ה להאדם, יצר הרע שיעמוד מנגדו וינסה לפתותו לעבור על מצוות השם, וכל זה כדי שיוכל האדם להתגבר עליו ולא יאבה לשמוע לו, ויזכה על ידי כך לשכר נצחי ולחיי העולם הבא, וכדאיתא במדרש (קהלת רבה ג) על הפסוק (בראשית א לא) "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד", 'והנה טוב' זה יצר טוב, 'מאוד' זה יצר הרע. כי על ידי כבישת יצר הרע מקבל שכר, וככל שיצרו גדול תגדל שכרו.

הגיע זמני לומר שירה - כי עשה תפקידו משלם

ומבואר הרה"ק המגיד מקאזניץ זיע"א בספרו עבודת ישראל (בפרשת ד"ה ושמעתי) בשם חכם אחד: דהנה כל מלאך אינו אומר שירה וזמנה להבורא יתברך שמו רק על החסד שבראו לעשות רצונו יתברך, ולמשל מלאך מיכאל כשפועל רצונו יתברך שמו ומלמד זכות על ישראל ומגביר החסדים אשר לזה התכלית נברא אז אומר שירה וכן כל המלאכים.

והנה שרו של עשו הוא הס"ם הוא היצר הרע הוא השטן שנברא להסית האדם ולהסירו מדעת יוצרו כי לכך נברא. אמנם אף על גב שלכך נברא אין חפץ המלאך הזה באמת שישמע האדם לקולו לעשות הרע, רק הוא מחויב לעשות

פעולתו ולהדיתו, והאדם יתחזק וילחום כנגדו ויכבוש אותו, וזה תכלית בריאתו כי לא בראו היוצר ברוך הוא באופן אחר כי מאתו לא תצא הרעה וכו'.

והנה היוצר הרע הגם שמפתה את האדם, מכל מקום אין חפצו ברשעים המקשיבים לקולו. ולכן אמרו (בבא בתרא מז.) יורד ומסית עולה ומקמרג. אכן על ידי אלו שאינם מקשיבים לקולו, אז נעשה פעולתו באמת כשמפתה לאדם ולא יכול לו ונתעורר נחת רוח ליוצרנו ואז גם היוצר הרע לוקח שכרו משלם בעבור שהוא גרם הנחת רוח.

לבן אחרי שראה הבריאה הנבחרת יעקב איש תם, כי לא יכול לו, אמר שלחני כי עלה השחר והגיע זמני לומר שירה, שלכך נבראתי, וברוך ה' שפעלתי פעולתי לבן אני חפץ לומר שירה.

